REPUBLIKA E SHQIPËRISË
MINISTRIA E ARSIMIT DHE SHKENCËS
INSTITUTI I ZHVILLIMIT TË ARSIMIT

PROGRAM ORIENTUES PËR PËRGATITJEN E PROVIMIT KOMBËTAR TË MATURËS SHTETËRORE PËR SHKOLLAT E MESME

LËNDA:

GJEOGRAFI BËRTHAMË

VITI MËSIMOR 2012-2013

UDHËZIME PËR ZBATIMIN E PROGRAMIT

Programi orientues për provimin e lëndës “Gjeografi bërthamë”, në kuadrin e Maturës Shtetërore për vitin shkollor 2012-2013, përbën një dokument të vlefshëm për gjimnazet, nxënësit e interesuar, mësuesit dhe specialistët e përfshirë në procesin e hartimit të testeve të Maturës Shtetërore.
Programi orientues i lëndës “Gjeografi bërthamë” për gjimnazin përfshin njohuritë dhe aftësitë më të rëndësishme të lëndës *Shkenca e Tokës* e cila zhvillohet në klasën e 10-të të gjimnazit, të lëndës *Gjeografia rajonale e botës*, e cila zhvillohet në klasën e 11-të të gjimnazit dhe lëndës *Gjeografia e Shqipërisë dhe trevave të tjera shqiptare*, e cila zhvillohet në klasën e 12-të të gjimnazit.

- Programi gjeneron informacionin e nevojshëm për mësuesit e kësaj lënde që do të përgatisin maturantët për provimin e lëndës “Gjeografi bërthamë”, si lëndë me zgjedhje në Maturën Shtetërore.
- Programi, gjithashtu, orienton nxënësit për njohuritë dhe aftësitë kryesore që duhet të zotërojnë për të përballuar me sukses provimin e lëndës “Gjeografi bërthamë”.
- Programi përbën një dokument zyrtar, që duhet zbatuar me korrektesë nga specialistët e përfshirë në hartimin e bankës së pyetjeve dhe tezës së provimit të gjeografisë, si lëndë me zgjedhje për Maturën Shtetërore.

Ky program duhet shqyrtuar me kujdes dhe rigorozitet nga secili prej grupeve të interesuara, sidomos kujdes të bëhet nga specialistët e përfshirë në hartimin e bankës së pyetjeve dhe tezës së provimit të gjeografisë, të cilët nuk duhet të përfshijnë për vlerësim çështje mësimore që nuk janë parashikuar në këtë program. Përgatitja e nxënësve për provimin e kësaj lënde, të bëhet në mënyrë të vazhdueshme dhe duke përdorur një larmi metodash dhe mjetesh.
Gjatë punës për përgatitjen e nxënësve për provimet e Maturës Shtetërore, është e rëndësishme që herë pas here mësuesi të zhvillojë testime të nxënësve të tij, me teste që mund t’i hartojë vetë duke u bazuar në modelet e testeve të Maturës Shtetërore.
Testi për lëndën “Gjeografi bërthamë” do të ndërtohet në mënyrë të tillë ku të jenë të përfshira të tri nivelet e vështirësisë: niveli bazë, niveli mesatar dhe niveli i lartë. Njëkohësisht, edhe shpërndarja e pikëve në test do të jetë në varësi të përqindjeve që zë çdo nivel. Peshat specifike për çdo nivel do të jenë:
Niveli bazë: 40%.
Niveli mesatar: 40%.
Niveli i lartë: 20%.
Testi për lëndën “Gjeografi bërthamë” do të përfshijë njohuritë dhe aftësitë mbi Shkencën e Tokës, Gjeografinë rajonale të botës dhe Gjeografinë e Shqipërisë dhe të trevave të tjera shqiptare. Nxënësit duhet të kenë parasysh se fusha që ka numrin më të madh të objektivave (peshën më të madhe) në programin orientues të Maturës Shtetërore, në test do të përfaqësohet nga një numër më i madh pyetjesh.
Në përgatitjen për përmbushjen e objektivave të këtij programi do të përdoren tekstet mësimore të kësaj lënde. Mund të përdoren edhe materiale shtesë, që sigurojnë arritjen e objektivave të programit orientues.

SHKENCA E TOKËS

Linjat dhe objektivat e linjave

Linja: Sistemi diellor
Linja *Sistemi diellor* përfshin njohuritë dhe konceptet bazë mbi origjinën, përbërjen dhe lëvizjen e trupave qiellorë në hapësirë. Shpjegimi i tërheqjes gravitacionale të trupave në sistemin diellor, interpretimi i formimit të ditë-natës, stinëve, baticave dhe zbaticave, fazave të Hënës dhe eklipseve përmes studimit të marrëdhënieve Tokë-Hënë-Diell, karakteristikat e Diellit dhe roli i tij për jetën në Tokë, karakteristikat e planetëve dhe objekteve të tjera brenda këtij sistemi, si dhe revolucionarizimi i studimit të Universit përmes zhvillimeve teknologjike, janë piketat kryesore të përmbajtjes së kësaj linje.

Blloku tematik	Objektivat
Sistemi diellor dhe Toka si planet	Nxënës/i, -ja: - të përshkruajë përmasat e Diellit, strukturën, karakteristikat kryesore të secilës shtresë e dukuritë diellore; - të përshkruajë formën e Tokës, përmasat e saj dhe rëndësinë e tyre; - të identifikojë provat që tregojnë se Toka rrotullohet rreth boshtit të saj; - të shpjegojë pasojat e rrotullimit të Tokës rreth boshtit; - të analizojë lëvizjen e Tokës rreth Diellit dhe pasojat e kësaj lëvizje; - të shpjegojë sesi fazat e Hënës varen nga pozicioni relativ i Diellit, Hënës dhe Tokës; - të shpjegojë pse dhe si ndodhin eklipset, duke diferencuar eklipset e Hënës nga ato të Diellit; - të dallojë planetët e brendshëm, të jashtëm, e satelitët e tyre, duke përshkruar disa ndër karakteristikat kryesore të tyre; - të përshkruajë kometat, asteroidët, meteorët dhe veçoritë e tyre.

Linja: Hartografia
Linja *Hartografia* studion mënyrën e projektimit të Tokës në hartë e në glob. Përveç njohurive që nxënësit marrin mbi globin, hartat, llojet e tyre, elementet e hartës, projeksionet hartografike, rrjetin gjeografik e koordinatat gjeografike, kjo linjë synon kryesisht aftësimin praktik të nxënësve për punën me hartën, përcaktimin e vendndodhjes së pikave të ndryshme në hartë, përcaktimin e largësive reale nisur nga shkalla e hartës, apo përcaktimin e kohës zonale e lokale.

Blloku tematik	Objektivat
Paraqitja e Tokës në hartë	Nxënës/i, -ja: - të analizojë ndërtimin e rrjetit gjeografik (sistemin e meridianëve dhe paralelëve, gjatësinë dhe gjerësinë gjeografike); - të interpretojë me ndihmën e hartës brezat e kohës; - të llogarisë kohën lokale e zonale në vende të ndryshme në bazë të gjatësisë së tyre gjeografike; - të analizojë elementet matematikore (rrjeti hartografik, shkalla e hartës) dhe gjeografike të hartës dhe përdorimin e tyre; - të klasifikojë hartat sipas përmbajtjes, shkallës, përdorimit, mbi bazën e veçorive dalluese të tyre; - të përcaktojë largësinë në terren nëpërmjet shkallës së hartës.

Linja: Gjeosistemet

Toka përbëhet nga katër sisteme të mëdha: atmosfera, hidrosfera, litosfera dhe biosfera. Përmes linjës *Gjeosistemet* synohet që nxënës/i,-ja të kuptojë dukuritë dhe proceset natyrore që kanë ndodhur dhe ndodhin në këto sisteme, ndërveprimin midis tyre dhe rrjedhojat e këtij ndërveprimi për Tokën. Kjo përmbajtje fokusohet në shpjegimin shkencor të lidhjeve dhe të marrëdhënieve shkak-pasojë të proceseve dhe dukurive më shumë sesa në përshkrimin e tyre.

Linja *Gjeosistemet* përbëhet nga katër blloqe tematike: atmosfera, hidrosfera, litosfera dhe historia e Tokës, biosfera.

Blloku tematik	Objektivat
Atmosfera	Nxënës/i, -ja: - të analizojë përbërjen e atmosferës, ndërtimin strukturor, duke dhënë karakteristikat më kryesore të shtresave të saj; - të analizojë llojet e rrezatimit: të drejtpërdrejtë, të shpërndarë, të përgjithshëm dhe tokësor, përmes dukurisë së përcjellshmërisë dhe konveksionit; - të analizojë ndryshimin e temperaturës në kohë (ditore e vjetore) dhe në hapësirë (vertikal e horizontal) dhe faktorët që ndikojnë në të; - të llogarisë temperaturën mesatare ditore, mujore e vjetore të ajrit dhe amplitudat ditore dhe vjetore të temperaturës së ajrit;

	- të formulojë konceptet: lagështirë e ajrit, lagështirë absolute dhe relative; - të përshkruajë procesin e kondensimit të avujve të ujit dhe formimin e vesës, mjegullës, brymës e reve; - të shpjegojë kushtet e formimit të llojeve të ndryshme të reshjeve; - të ndërtojë dhe interpretojë grafikët e shpërndarjes hapësinore dhe kohore të reshjeve; - të analizojë ndryshimet e trysnisë atmosferike në kohë e në hapësirë; - të analizojë faktorët kryesorë që përcaktojnë elementet e erës (drejtimi dhe shpejtësia); - të identifikojë erërat e qarkullimit të përgjithshëm - të përshkruajë erërat lokale; - të analizojë ciklonin dhe anticiklonin; - të shpjegojë ndikimin e regjimit ciklonik në gjerësitë mesatare; - të formulojë konceptet mot dhe klimë; - të analizojë faktorët që ndikojnë në formimin e klimës.
Hidrosfera	- të interpretojë qarkullimin e ujit në natyrë; - të përcaktojë format e lëvizjeve të ujërave oqeanike; - të shpjegojë elementet e valës detare dhe mënyrën e formimit të valëve detare; - të analizojë shkaqet e formimit të baticave dhe zbaticave dhe pasojat e tyre; - të përshkruajë karakteristikat kryesore të pjesëve përbërëse të lumit; - të analizojë liqenet sipas origjinës së formimit të tyre, shoqëruar me shembuj konkretë nga bota e vendi ynë; - të dallojë llojet e ujërave nëntokësore dhe mënyrën e formimit të tyre; - të përshkruajë llojet e ndryshme të burimeve; - të analizojë kushtet e formimit të borës së përhershme dhe akullnajave; - të diferencojë akullnajat malore nga ato kontinentale.

Litosfera dhe historia e Tokës	- të diferencojë shtresat e Tokës, duke dhënë veçoritë kryesore të secilës prej tyre; - të shpjegojë ndryshimin e temperaturës, trysnisë dhe dendësisë në brendësi të Tokës; - të përshkruajë mënyrën e formimit të mineraleve dhe vetitë fizike të tyre (fortësia, ngjyra, shkëlqimi, thyerja); - të përshkruajë llojet kryesore të shkëmbinjve; - të analizojë krijimin e magmës dhe mënyrën e formimit të shkëmbinjve magmatikë; - të shpjegojë kushtet e formimit të shkëmbinjve sedimentarë dhe llojet e tyre; - të shpjegojë mënyrën e formimit të shkëmbinjve metamorfikë dhe llojet e tyre.
Biosfera	- të analizojë faktorët që ndikojnë në botën bimore e shtazore.

Linja: Dinamika e Tokës

Relievi i Tokës, tiparet e saj janë pasojë e veprimtarisë së forcave të brendshme dhe të jashtme, të cilat në mënyrë të vazhdueshme modelojnë sipërfaqen e Tokës. Forma e sotme e relievit të Tokës është rezultante e bashkëveprimit të forcave të brendshme dhe të jashtme. Në historinë e zhvillimit të Tokës, secila prej këtyre forcave ka ndikuar dhe ndikon në përmasa të ndryshme, gjë që ka çuar dhe në krijimin e formave të ndryshme në reliev. Format e krijuara nga forcat e brendshme, në mënyrë të vazhdueshme modelohen nga veprimi i forcave të jashtme, duke krijuar larmi në formë, ndërtim e përmasa.

Linja *Dinamika e Tokës* përbëhet nga dy blloqe tematike: Ndryshimet në Tokë nën ndikimin e forcave të brendshme, dhe ndryshimet në Tokë nën ndikimin e forcave të jashtme.

Blloku tematik	Objektivat
Ndryshimet në Tokë nën ndikimin e forcave të brendshme	Nxënës/i, -ja: - të përshkruajë konceptin pllaka tektonike dhe shpërndarjen e tyre; - të analizojë mënyrën e lëvizjes së tyre; - të analizojë llojet e kufijve të pllakave tektonike; - të përshkruajë llojet e lëvizjeve luhatëse; - të analizojë lëvizjet rrudhosëse e shkëputëse dhe shkaqet e tyre; - të evidentojë format e relievit që krijohen si pasojë e lëvizjeve rrudhosëse e shkëputëse; - të shpjegojë dukurinë e formimit të tërmeteve;

	- të përshkruajë tipat e tërmeteve sipas thellësisë dhe origjinës; - të përcaktojë në hartë shpërndarjen gjeografike të tërmeteve; - të përshkruajë vullkanin, pjesët përbërëse të tij, produktet vullkanike; - të analizojë shkaqet e shpërthimit të vullkaneve; - të përcaktojë në hartë shpërndarjen gjeografike të vullkaneve.
Ndryshimet në Tokë nën ndikimin e forcave të jashtme	- të përkufizojë konceptin tjetërsim fizik, kimik e biologjik; - të analizojë kushtet në të cilat ndodh secili prej tjetërsimeve; - të analizojë faktorët që ndikojnë në formimin e dherave; - të analizojë kushtet në të cilat ndodhin rrëshqitjet, rrëzimet dhe shembjet; - të analizojë veprimtarinë gërryese, transportuese e depozituese të erës dhe format karakteristike të relievit, që krijohen si pasojë e saj; - të analizojë veprimtarinë gërryese, transportuese e depozituese të ujërave rrjedhëse (lumenj, përrenj) dhe format e krijuara prej saj; - të përkufizojë konceptin karst; - të analizojë kushtet në të cilat zhvillohet procesi i karstit; - të përshkruajë format sipërfaqësore dhe nëntokësore të krijuara nga veprimtaria karstike; - të analizojë veprimtarinë gërryese, transportuese e depozituese të akullnajave dhe format e krijuara prej saj; - të analizojë veprimtarinë gërryese, transportuese e depozituese në brigjet detare; - të klasifikojë tipat e bregdeteve (i ulët, i lartë) dhe karakteristikat e tyre.

Linja: Mjedisi dhe shoqëria

Studimi i kësaj linje u mundëson nxënësve të vlerësojnë që njeriu ndërvepron me mjedisin, për më tepër, që njohja e shkencës së Tokës është thelbësore në planifikimin e ndërtimeve, rrugëve, porteve, kanaleve etj. Konteksti mjedisor i kësaj linje i vjen në ndihmë nxënësve për të kontribuar në debate dhe vendime si qytetarë të informuar dhe të përgjegjshëm.

Blloku tematik	Objektivat
Mjedisi dhe shoqëria	Nxënës/i, -ja: - të interpretojë konceptin për mjedisin dhe zhvillimin e qëndrueshëm;

	- të listojë format kryesore të ndotjes; - të analizojë shkaqet kryesore të ndotjes së tokës; - të vlerësojë pasojat e ndotjes së tokës; - të analizojë ndotjen e ajrit, duke identifikuar faktorët kryesorë që ndikojnë në të; - të analizojë ndotjen e ujit, duke identifikuar faktorët kryesorë që ndikojnë në të.

GJEOGRAFIA RAJONALE E BOTËS

Linjat dhe objektivat e linjave

Linja: Rajonet

Kjo linjë prezanton një panoramë të përgjithshme të rajoneve më të mëdha të botës, parë nga perspektiva e problemeve dhe integrimit. Nëpërmjet studimit rajonal, nxënësit në mënyrë kritike analizojnë e vlerësojnë proceset dhe dukuritë e ndryshme të zhvillimit rajonal dhe perspektivën e tyre. Në këtë mënyrë formohen bazat e domosdoshme gjeografike për të ndërtuar këndvështrimet mbi ngjarjet aktuale rajonale e globale dhe proceset integruese në nivel vendor, rajonal e global.

Linja "Rajonet" përbëhet nga blloqet tematike:

- Gjeografia rajonale dhe tipat e rajoneve
- Europa - karakteristika të përgjithshme dhe veçori rajonale
- Amerika e Veriut
- Amerika Qendrore
- Amerika e Jugut
- Afrika Nënsahariane
- Afrika e Veriut/Azia Jugperëndimore
- Azia Jugore
- Azia Lindore
- Azia Juglindore
- Australia, Oqeania.

Blloku tematik	Objektivat
Gjeografia rajonale dhe tipet e rajoneve	Nxënës/i,-ja: - të analizojë termat bazë në gjeografi, si: pozicioni, rajoni, marrëdhëniet njeri-mjedis dhe proceset hapësinore; - të identifikojë kriteret bazë të rajonizimit gjeografik dhe të klasifikimit të rajoneve të ndryshme sipas llojeve apo tipeve të tyre; - të analizojë rajonet kulturore të botës së sotme përmes shembujve; - të përshkruajë rolin dhe rëndësinë që luajnë në rajone të ndryshme organizmat ndërkombëtarë (p.sh., OKB, UNICEF etj.); - të plotësojë hartat skicë (fiziko-gjeografike) të makrorajoneve të botës.
RAJONET	
Europa - **Karakteristika të përgjithshme dhe veçori rajonale**	- të vlerësojë rolin e pozitës gjeografike dhe karakteristikat e përgjithshme gjeografike të Europës; - të analizojë veçoritë specifike rajonale natyrore e humane të Europës; - të vlerësojë zhvillimin historiko-territorial rajonal të Europës; - të interpretojë historikun dhe karakteristikat e formimit, zhvillimit e zgjerimit të BE-së; - të vlerësojë makrorajonin rus, proceset dhe problemet e sotme të perspektivës rajonale e globale; - të identifikojë disa ndër problemet e sotme rajonale të Europës dhe perspektivën e zgjidhjes së tyre.
Amerika e Veriut	- të identifikojë karakteristikat dhe tiparet e përgjithshme natyrore e humane të Amerikës së Veriut; - të analizojë tipet dhe llojet e ndryshme të rajoneve të ShBA-së, si dhe modelet e tyre të zhvillimit, duke evidentuar modelin ekonomik të zhvillimit të ShBA-së; - të analizojë problemet e sotme të zhvillimeve rajonale të kontinentit veriamerikan, si dhe perspektivën e tyre.
Amerika Qendrore	- të identifikojë tiparet e përgjithshme fiziko-gjeografike të rajonit të Amerikës Qendrore; - të identifikojë veçoritë e popullimit dhe të kulturës së rajonit të Amerikës Qendrore, duke evidentuar

	gërshetimin e kulturave; - të analizojë modelet e zhvillimit ekonomik të këtij rajoni.
Amerika e Jugut	- të identifikojë kushtet natyrore të rajonit të Amerikës së Jugut; - të përshkruajë veçoritë e popullimit dhe të kulturës së rajonit të Amerikës Jugore, duke evidentuar diferencimin hapësinor të kulturave vendase dhe europiane; - të analizojë modelet e zhvillimit ekonomik të këtij rajoni.
Afrika Nënsahariane	- të përshkruajë tiparet fiziko-gjeografike të Afrikës Nënsahariane, duke evidentuar tipizimin e botës bimore dhe shtazore; - të identifikojë veçoritë e popullimit dhe të kulturës së rajonit të Afrikës Nënsaharjane.
Afrika e Veriut/Azia Jugperëndimore	- të vlerësojë pozitën gjeografike të rajonit të Afrikës së Veriut/Azisë Jugperëndimore, si dhe kushtet natyrore; - të vlerësojë kompleksitetin gjeografik, kulturor, politik të Lindjes së Mesme, duke u ndalur në sfidën e Islamit; - të analizojë modelet e zhvillimit ekonomik të këtij rajoni, bazën e resurseve të naftës dhe rolin e saj në zhvillimin e rajonit.
Azia Jugore	- të përshkruajë kushtet natyrore të këtij rajoni, me fokus praninë e lartësive më të mëdha në botë; - të identifikojë veçoritë e popullimit, të kulturës e të zhvillimit ekonomik të rajonit të Azisë Jugore.
Azia Lindore	- të vlerësojë pozitën gjeografike dhe kushtet natyrore të rajonit të Azisë Lindore; - të identifikojë veçoritë e popullimit dhe të kulturës së rajonit të Azisë Lindore; - të analizojë modelet e zhvillimit ekonomik të këtij rajoni (modeli kinez dhe japonez).
Azia Juglindore	- të përshkruajë tiparet fiziko-gjeografike të rajonit të Azisë Juglindore; - të identifikojë veçoritë kryesore të popullimit, të kulturës e të zhvillimit ekonomik të rajonit të Azisë Juglindore, me fokus modelin e zhvillimit ekonomik të një prej shteteve të ashtuquajtur "tigrat e Azisë".

Australia, Oqeania	- të vlerësojë pozitën gjeografike të rajonit të Australisë dhe Oqeanisë, si dhe kushtet natyrore; - të identifikojë veçoritë e popullimit, të kulturës e të zhvillimit ekonomik të rajonit të Australisë dhe Oqeanisë.

GJEOGRAFIA E SHQIPËRISË DHE E TREVAVE TË TJERA SHQIPTARE

Linjat dhe objektivat e linjave

Linja: Vendndodhja gjeografike

Kjo linjë ka për qëllim të paraqesë një tablo të qartë mbi hapësirën që zënë trevat shqiptare në Ballkan dhe në Europë. Linja synon të formojë te nxënësit koncepte të qarta mbi rëndësinë e pozitës së trevave shqiptare në aspektin natyror dhe në atë gjeopolitik. Nxënësit aftësohen të bëjnë analiza krahasuese të ndryshimeve të hartës politike të trevave shqiptare.

Blloku tematik	Objektivat
Hapësira gjeografike e trevave shqiptare	Nxënës/i,-ja: - të përshkruajë shtrirjen, përbërjen e trevave shqiptare (Republika e Shqipërisë, Kosova, trevat shqiptare në Serbi, në Maqedoni, në Greqi dhe në Malin e Zi). - të analizojë pozitën gjeografike të trevave shqiptare në Ballkan, Mesdhe, Europë dhe më gjerë; - të vlerësojë rolin e këtij pozite në veçoritë natyrore gjeografike, në popullimin e trevave dhe zhvillimin ekonomik, dhe pasojat e kësaj pozite në copëtimin e trevave shqiptare; - të analizojë ndryshimet që ka pësuar në kohë dhe në hapësirë harta politike e trevave shqiptare.

Linja: Sistemet fizike

Peizazhet e larmishme që ofrojnë trevat shqiptare, ndërtimi gjeologjik, relievi dhe faktorët që ndikojnë në formimin e tij, pasuritë klimatike dhe hidrografike, bota e gjallë e tyre etj., krijojnë atë shumëllojshmëri mjaft të spikatur të mjediseve të trevave shqiptare. Nxënësit propozojnë rrugëzgjidhje për problemet e shkallës së lartë të degradimit dhe shkretimit të peizazheve, një ndër problemet më shqetësuese të mjedisit sot në këto treva.

Blloku tematik	Objektivat
Shumëllojshmëria e mjediseve dhe peizazheve të trevave shqiptare	Nxënës/i,-ja: - të analizojë etapat e formimit të truallit të trevave shqiptare, përbërjen litologjike dhe strukturore të tij dhe rolin e tyre në pasuritë e shumta minerare; - të evidentojë faktorët e formimit të relievit, sistemet kryesore të tij; - të evidentojë tiparet kryesore të klimës së trevave shqiptare; - të vlerësojë rolin dhe ndikimin e klimës në dukuritë e tjera natyrore, në shpërndarjen e popullsisë dhe aktivitetet e saj; - të analizojë larminë dhe pasurinë e madhe hidrografike të trevave shqiptare; - të analizojë kushtet dhe faktorët e formimit të tokave të larmishme të trevave shqiptare; - të analizojë faktorët e kushtet që kanë ndikuar në shkallën e lartë të degradimit dhe shkretimit të tokave, si dhe pasojat e tyre; - të analizojë faktorët që kanë përcaktuar larminë dhe pasurinë e madhe bimore dhe shtazore të trevave shqiptare.

Linja: Sistemet humane

Nxënës/i,-ja analizon gjendjen dhe ndikimin e faktorëve ekonomikë, socialë, politikë e kulturorë mbi fizionominë dhe dinamikën e popullsisë shqiptare, ekonomisë e sektorëve të saj si dhe ndikimin e organizimit të sotëm politiko-administrativ të trevave shqiptare në zhvillimin e integrimin rajonal dhe europian të tyre.

Kjo linjë përbëhet nga blloqet tematike:

- Organizimi administrativ i trevave shqiptare.
- Popullsia dhe vendbanimet.
- Ekonomia e trevave shqiptare.

Blloku tematik	Objektivat
Organizimi administrativ i trevave shqiptare	Nxënës/i,-ja: - të identifikojë ndryshimet në organizimet administrativo-tokësore në Republikën e Shqipërisë, në Republikën e Kosovës dhe në trevat e tjera shqiptare; - të analizojë organizimin e sotëm politiko-administrativ të trevave shqiptare, masat që janë marrë për integrimin rajonal dhe europian të tyre.

Popullsia dhe vendbanimet	- të analizojë kushtet dhe faktorët që kanë ndikuar në popullimin e trevave shqiptare; - të përshkruajë elementet (karakteristikat) kryesore demografike të popullsisë së trevave shqiptare (numri i popullsisë, shtimi natyror, struktura e popullsisë); - të evidentojë territoret ku kanë migruar shqiptarët me veçoritë dhe problemet e integrimit të tyre; - të analizojë ecurinë e zhvillimit të popullsisë dhe vendbanimeve në trevat shqiptare, përmes treguesve statistikorë, grafikë etj.
Ekonomia e trevave shqiptare	- të evidentojë potencialet natyrore dhe humane të trevave shqiptare dhe ndikimin e tyre në shkallën e zhvillimit ekonomik të këtyre trevave; - të analizojë rolin e sektorëve të veçantë të ekonomisë në zhvillimin e trevave shqiptare (ekonominë bujqësore, industrinë, tregtinë, transportin, turizmin, shërbimet dhe artizanatin).

Linja: Ndërveprimi njeri - mjedis

Në këtë linjë prezantohen vlerat unikale natyrore dhe historiko-kulturore të trevave shqiptare, analizohet ndikimi i shoqërisë njerëzore në cilësinë e mjediseve gjeografike dhe shfrytëzimin e resurseve. Nxënësit aftësohen të identifikojnë strategjitë alternative që u përgjigjen politikave të veçanta dhe programeve për përdorimin e burimeve dhe menaxhimin e tyre. Ata jo vetëm që njohin dhe evidentojnë potencialet turistike të trevave shqiptare, por edhe parashikojnë mundësitë e mirëmenaxhimit të tyre.

Blloku tematik	Objektivat
Mjedisi dhe turizmi i trevave shqiptare	Nxënës/i,-ja: - të analizojë vlerat unikale natyrore dhe historiko-kulturore të trevave shqiptare; - të evidentojë potencialet turistike dhe zonat më të rëndësishme për zhvillimin e turizmit; - të identifikojë faktorët dhe pasojat e problemeve mjedisore kryesore sot (ndotja e ajrit, ujit, tokës).

Linja: Rajonet

Në këtë linjë, nxënës/i,-ja analizon dhe vlerëson për çdo rajon tiparet specifike natyrore, demografike, kulturore, ekonomike, duke i vendosur kështu në plan krahasues me njëri – tjetrin.

Në këtë mënyrë, ai/ajo do të kuptojë ndikimin e veçorive fizike dhe humane në proceset, fizionominë e rajoneve dhe nënrajoneve të Republikës së Shqipërisë, Republikës së Kosovës dhe të trevave të tjera shqiptare.

Linja "Rajonet" përbëhet nga blloqet tematike:

- Rajonet gjeografike të trevave shqiptare.
- Republika e Shqipërisë
- Rajoni Perëndimor.
- Rajoni Verior dhe Verilindor.
- Rajoni Juglindor.
- Rajoni Jugor.
- Republika e Kosovës.
- Trevat shqiptare në Serbi.
- Trevat shqiptare në Maqedoninë Perëndimore.
- Trevat shqiptare në Mal të Zi.
- Trevat shqiptare në Greqi.

Blloku tematik	**Objektivat**
Rajonet gjeografike të trevave shqiptare	Nxënës/i,-ja: - të identifikojë kriteret e përcaktimit të rajoneve gjeografike të trevave shqiptare, ndarjen rajonale të trevave shqiptare dhe tipat e rajoneve.
Republika e Shqipërisë	- të analizojë tiparet specifike natyrore, demografike dhe ekonomike që dallojnë Republikën e Shqipërisë nga trevat e tjera shqiptare dhe faktorët e diferencimit të saj rajonal; rajonet gjeografike.
Rajoni Perëndimor **Rajoni Verior dhe Verilindor**	- të përshkruajë veçoritë kryesore natyrore të Rajonit Perëndimor dhe ofertat potenciale natyrore për zhvillim; - të evidentojë karakteristikat kryesore të popullimit të këtij rajoni, me fokus të veçantë rritjen e shpejtë të popullsisë dhe ndryshimet strukturore të saj; - të vlerësojë shumëllojshmërinë e hapësirave të prodhimit bujqësor e industrial, sektorit terciar, rrjetin e transportit dhe rolin e tij në prirjen e organizmit të ri hapësinor të rajonit; - të përshkruajë mozaikun natyror të Rajonit Verior dhe Verilindor dhe ofertat potenciale natyrore për zhvillim; - të analizojë tendencën e ndryshimeve demografike të

	këtij rajoni me problematikat që e shoqërojnë; - të evidentojë tiparet kryesore të aktivitetit aktual ekonomik të kufizuar të këtij rajoni;
Rajoni Juglindor	- të analizojë veçoritë natyrore, demografike e ekonomike të Rajonit Juglindor;
Rajoni Jugor	- të analizojë tiparet e përgjithshme natyrore dhe humane që dallojnë Rajonin Jugor; - të evidentojë pasuritë e veçanta natyrore, demografike dhe ekonomike të këtij rajoni.
Republika e Kosovës	- të përshkruajë Republikën e Kosovës si një rajon gjeografik me kufi të qartë natyror dhe politik, veçori specifike fiziko-gjeografike, demografike dhe ekonomike; - të evidentojë diferencimin rajonal dhe tiparet gjeografike natyrore, demografike dhe ekonomike të Rajonit Perëndimor dhe Lindor të Kosovës.
Trevat shqiptare në Serbi	- të analizojë trevat shqiptare në Serbi (Preshevën, Bujanovcin dhe Medvegjën), duke vlerësuar statusin politik, veçoritë specifike natyrore, demografike dhe ekonomike të tyre.
Trevat shqiptare në Maqedoninë perëndimore	- të analizojë statusin politik të trevave shqiptare në Maqedoninë Perëndimore me tiparet e veçanta natyrore, demografike dhe ekonomike, që i dallojnë ato nga trevat e tjera shqiptare.
Trevat shqiptare në Mal të Zi	- të analizojë statusin politik dhe rëndësinë e pozitës gjeografike dhe gjeopolitike të trevave shqiptare në Mal të Zi, veçoritë e tyre natyrore, demografike dhe ekonomike.
Trevat shqiptare në Greqi	- të analizojë kushtet specifike të trevave shqiptare në Greqi me vlerat e veçanta natyrore, demografike dhe ekonomike të tyre.

SHPËRNDARJA E PESHAVE SIPAS FUSHAVE

1.	**Shkenca e Tokës**	**35%**
2.	**Gjeografia rajonale e botës**	**25%**
3.	**Gjeografia e Shqipërisë dhe trevave të tjera shqiptare**	**40%**
	TOTALI	**100%**

SHPËRNDARJA E PESHAVE SIPAS LINJAVE DHE BLLOQEVE TEMATIKË

Shkenca e Tokës

Nr.	Linja	Ndarja e peshave në përqindje
1.	Sistemi diellor	5%
2.	Hartografia	2%
3.	Gjeosistemet	17%
4.	Dinamika e Tokës	9%
5.	Mjedisi dhe shoqëria	2%

Gjeografia rajonale e botës

Nr.	Blloqet tematikë	Ndarja e peshave në përqindje
1.	Gjeografia rajonale dhe tipet e rajoneve	6%
2.	Europa - Karakteristika të përgjithshme dhe veçori rajonale	5%
3.	Amerika e Veriut	2%
4.	Amerika Qendrore	2%
5.	Amerika e Jugut	2%
6.	Afrika Nënsahariane	1%
7.	Afrika e Veriut/Azia Jugperëndimore	2%
8.	Azia Jugore	1%
9.	Azia Lindore	2%
10.	Azia Juglindore	1%
11.	Australia, Oqeania	1%

Gjeografia e Shqipërisë dhe e trevave të tjera shqiptare

Nr.	Linja	Ndarja e peshave në përqindje
1.	Vendndodhja gjeografike	2%
2.	Sistemet fizike	6%
3.	Sistemet humane	7%
4.	Ndërveprimi njeri-mjedis	3%
5.	Rajonet	22%